Ч. 36. Краків, 11. травня 1940. Рік І.

КРАКІВСЬКІ ВІСТІ

Народній часопис для Ґенерал-Ґубернаторства

„Krakauer Nachrichten"
Ukrainische Volkszeitung
für das
General-Gouvernement

Adresse:
„Krakauer Nachrichten"
KRAKAU
Karmeliterstrasse 34. II.

30 сот.

ПЕРЕДПЛАТА
в краю і закордоном:
місячно 3 зол. 50 сот.
чвертьрічно 10 зол. 50 сот.
піврічно 20 золотих
річно 40 золотих
Курс 1 нім. марки 2 зол.

ТЕЛЕФОНИ:
Дирекції 137-42
Редакції і Адміністр. 230-39
Друкарні 102-79

ВИХОДИТЬ В ПОНЕДІЛОК, СЕРЕДУ І ПЯТНИЦЮ

Західні напасники здемасковані

Німецька преса оголосила 7. травня докладний зміст телефонічної розмови, яку французький премієр Рейно відбув вечором 30. квітня 1940, в год. 22,10 з анґлійським прем. Чемберленом. Зі змісту розмови виходить ясно, що західні великодержави постановили собі приступити в травні і то мабуть в першій половині цього місяця до здійснення своїх аґресивних намірів супроти Німеччини.

В телефонічній розмові прем. Рейно говорив спершу коротко про фінансові питання, а опісля повідомив, що **„пан Вейґан** (командант військ союзників у Сирії і на Близькому Сході — прим. Ред.) **обіцяв йому, що до 15. травня буде вповні готовим до визначеної акції"**, але Чемберлен не повинен брати цієї дати буквально, бо це може статися також дещо пізніше".

Чемберлен відповів на це невдоволено, що він має враження, що там вдолині дозваляють собі на довший час, ніж це необхідно потрібно. Рейно вказав на деякі труднощі, що їх треба перебороти, зокрема у звязку з Туреччиною. При цьому Рейно вжив вислову про „щодня нові домагання". Чемберлен приобіцяв „занятися ще раз Туреччиною", одначе він не може ні за що ґарантувати, якщо там вдолині не кінчиться з вічним відтяганням і самовладністю. Рейно пообіцяв зробити все можливе, щоб усунити труднощі „духової натури" (діффікюльте менталь). Опісля Чемберлен звернувся до Рейно прямо в наказній формі, **щоби найпізніше до 20. травня повідомити про закінчення приготувань.**

По виміні чемностей розмову закінчено в год. 22.25, після чого Чемберлен просив ще французького премієра, щоб тим разом знову не трапилися недискреції з французького боку.

Оголошення цієї телефонічної розмови поділало в берлінських політичних колах, зокрема в кругах закордонних журналістів неначе бомба. Деякі закордонні журналісти тут і там виявляли сумніви що до правдивости цієї розмови. Одначе з німецького боку підкреслюють, що зовсім не будуть старатись про те, щоб доказати правдивість цієї розмови, бо зі зрозумілих причин не можна подати джерела, з якого походить ця інформація. Міродатним є тільки те, щоб оба співрозмовці приняли до відома факт, що Німеччина є зорієнтована і що вони розібють собі голову, якщоб навіть Німеччина не знала про те.

Постійний марш вперед

— Берлін, 6. 5. — Начальна команда німецької армії повідомляє: В неділю, в районі Нарвіку, не дійшло до більших воєнних акцій. Приділені до операційної ґрупи в Нарвіку **німецькі літаки поцілили важкою бомбою ворожий панцирник. Крім цього вони заатакували ворожий табор і висадили в повітря склад муніції.**

Німецькі війська продовжують з Ґронґ, у східньому напрямі від Намсос, дальший марш на північ. Акція замирення в середущій і полудневій Норвеґії назагал закінчена. **Гірська твердиня Геґра піддалася.** Німецькі становища на схід від Рерос є тепер недалеко шведського кордону.

Скорострільним вогнем з кораблів на північно-норвежському побережжю ушкоджено 2 анґлійські гидроплями типу »Зандерленд«. 2 німецькі літаки допровадили 5. травня до Катеґату 1 ворожий підводний човен, що його ушкодила міна. Літаки летіли на морю над самим підводним човном. Команданта підводного човна й одного підстаршину німецькі летуни забрали до неволі на літак. — Щойно опісля німецькі кораблі припровадили підводний човен до одного з німецьких портів.

Коло Тершелінґ зістрілено 2 британські літаки типу Брістоль-Бленгайм.

На західньому фронті ніяких важніших подій.

—о—

Концентрація фльоти на Середземному Морі

— Рим. — Аґенція Стефані подає такі подробиці про концентрацію анґлійської і французької фльоти на Середземному Морі. Друга французька ескадра разом з кількома анґлійськими одиницями, є в дорозі до Александрії. Далі на Середземне Море прибули два нові анґлійські панцирники. Також в Орані перебувають два нові французькі панцирники »Дюнкерк« і »Штрасбурґ«. На східню частину Середземного Моря союзники вислали 7 легких анґлійських кружляків і 4 ескадри контрторпедовців. Число висланих підводних човнів — не відоме. Більша частина французьких легких воєнних кораблів перебуває на Середземному Морі.

Затоплено анґлійський підводний човен

— Берлін, 8. 5. — Начальна команда німецької армії повідомляє: **Положення біля Нарвіку досі не змінилося. Німецькі летуни атакували британські кольони бомбами й скорострільним вогнем та розбили їх.** Бомбою середнього калібру поцілено біля Нарвіку один кружляк та затоплено один гидроплян. Німецькі частини, що наступають з Намсос і Ґронґ на північ, дійшли до Мосен.

Фльотиля німецьких підводних човнів затопила біля Скаґерак 1 ворожий підводний човен. Підчас налету літаків на німецьке побережжя німецькі мисливські літаки зістрілили два ворожі літаки.

—о—

У Свято Матері

Краків, 8. травня 1940.

І ось знову місяць травень — той місяць, який вибрали для вшанування матері — цієї найбільш жертвенної, але разом з тим і найменш помітної добродійки людства. І в нас українців традиція вшанування матері відповідними святами, на жаль, не дуже закорінилася. Останніми роками можна нераз було почути навіть іронічні замітки, мовляв як влаштовувати свято матері, то чому не святкувати б і дня батька і т. п. „дотепности".

Одначе ті народи, які вповні доцінюють значіння родини і для нації і для держави свято матері і далі вшановують величаво, а місяць травень саме тому й вибрали на ці свята, що він один з найкращих у році, що багатий він на пишні квіти, що в цьому місяці остаточно прокидається природа від зимового просоння та народжується нове життя.

Цього року може більш ніж коли треба б задуматись над долею матері і вшанувати її за всі ті великі жертви, які вона кладе на вівтарі Батьківщини. Скільки то материнських сердець, цих найбільш люблячих і найбільш чутливих сердець, кривавиться сьогодні за втраченими на завжди, чи бодай на якийсь час найдорожчими істотами? Скільки безпотрібно згинуло молодих, здорових наших юнаків, яких вирвала з життя безоглядна, безглузда примха польських „вождів", що самі встигли добре себе забезпечити? Скільки материнських сердець кривавиться сьогодні з туги і зі страху за тими для неї все ще недосвідченими, хоч може вже й дорослими, пташенятами, що кинули рідне гніздо, охоронні материні крила і полинули у незнаний світ шукати кращої долі? І нема в цьому материнському почуттю ніякого еґоїзму, лише страх за дітей, мрія про те, що б їм було добре.

Але й інші думки насуваються з приводу цьогорічного свята матері. Домішується тут може трохи й страху — страху за наше майбутнє, за міцність і зміст нашої родини. Кинена в нові обставини наша молодь трохи розгублюється в них, тратить рівновагу. З одного боку помічаємо відрадне явище закладання нових родин, нераз може аж з надто відважним поспіхом, але і той поспіх можна оправдати, бо саме в тяжких хвилинах шукає людина близького друга, бодай моральної опори, а з другого боку є й трівога за ці родини. Обставини теперішнього життя є не легкі. Обом подругам доводиться нераз працювати, щоб утриматися на поверхні, а тут ще й непевність за майбутнє — ось і є відповідний ґрунт що б у молоді зявився сумнів чи варто, а може навіть чи й мають вони право дати життя новим істотам, яким непевні чи зможуть забезпечити все те, щоб вони хотіли дати своїм дітям.

Найкращою відповіддю цим нерішучим дівчатам хай може буде такий приклад з життя, що не є напевно одиноким, але чи не типовим для нашого життя.

Пані К. має сьогодні коло 60 років. — Життя її минуло не в роскошах і достатках, а в тяжкій боротьбі за своє, а в першу чергу за своїх дітей істнування. Виховала ця

не міцна тілом, але сильна духом жінка пять синів і одну фочку. Трьох останніх синів це вже діти світової війни. Та ця мати не лише вигодувала цих дітей у найтяжчі часи, але й виховала їх на правдивих, цінних одиниць свого народу. Ось образок з її страдницького життя. На Великодні Свята приготовляє пакунок для одного з синів, що на довгі роки засуджений був до одної з найтяжчих польських вязниць. Вага пакунку мусить відповідати визничним приписам, а материні руки стільки того наготували... Сльози котяться, коли доводиться кусник по кусникові відкроювати з улюбленого синового печива. Здається, що це кусник материного серця кра́ється. А до того ще й трівога чи вязничні посіпаки передадуть пакунок на час та й чи все віддадуть. Нарешті пакунок відповідав приписам і змучена мама щаслива, що може його ще того самого дня вислати хоч уже й пізна година. Не довіряє навіть нікому з дітей, а сама несе дорогоцінну посилку на пошту. Та ще в дверях обертається і кидає нам: „Як що то для нашої справи потрібно, що б моя дитина тая так мучилась, то хай так і буде, я не нарікаю..."

Сьогодні знову розлетілись пташенята зпід крил цієї Матері, кинула й вона сама рідне гніздо, але якщо наше молоде жіноцтво візьме собі з неї і з їй подібних приклад то жертви її не будуть даремні.

І коли в цьому році більшість нашої молоді не зможе принести своїй матері бодай скромну цвітку, коли не зможе з любовю шепнути їй найдорожче для кождої жінки слово „Мамо", то хай в душі своїй приріче створити міцну, трівку родину, виховати для тої найдорожчої для нас всіх Великої Нашої Матері цінних одиниць і громадян, які готові будуть і життя і сили свої віддати для кращої долі свого народу — це буде найкраща заплата за всі ті терпіння, які послала доля сучасним нашим матерям.

„Дав Бог діти — дасть і на діти" — ось ця мудра народня пословиця най заважить на змістові наших молодих подруж.

Харитя Кононенко.

ПЕТРО КАРМАНСЬКИЙ.

Спи дитино моя...

(Колискова пісня Матери-Українки).

СПИ ДИТИНО МОЯ, СОНЦЕ МОГО ЖИТТЯ,
ЯРА КВІТКО ПАХУЧОГО МАЮ,
ХАЙ КОЛИШЕ ТЕБЕ ВІЧНИЙ СОН ЗАБУТТЯ,
СРІБНА МРІЯ ПРО РОЗКОШІ РАЮ.

НЕ ДИВИСЬ, ЩО Я ВЖЕ ВІД ПРОВЕСНИ ЛІТ
ХОДЖУ ПЯНА СЛІЗЬМИ І ЖУРБОЮ,
ХОЧ НЕВОЛІ ТИ СИН — ТА РОДИВСЯ НА СВІТ
ПІД ЩАСЛИВИМ ЗНАКОМ І ЗВІЗДОЮ.

ЧУЄШ? ГЕН ВІД СТЕПІВ ГРОМОВИЙ ІДЕ СПІВ,
А ВІД НЬОГО ТРЯСУТЬСЯ ПАЛАТИ.
ЗНАЙ, ЩО В ТОБІ ПЛИВЕ КРОВ БОЙКИХ ЛИЦАРІВ,
ЩО НЕ ВМІЛИ ПРОСИТЬ, НІ БЛАГАТИ.

СПИ ДИТИНО МОЯ! ЗАСНИ СНОМ ТИ БОРЦЯ,
ЩО УМЕР, ЗАКОЛИСАНИЙ ГАМОРОМ БОЇВ,
І КРІПИСЯ МОВ ЛЕВ, БО НАРОД ТВІЙ ОЖИВ
Й НА РОЗПУТТІ НОВИХ ВІН ЧЕКАЄ ГЕРОЇВ.

Б. М. ДАНИЛОВИЧ

Моїй Матері

В ТЮРЕМНИХ ДУМАХ ЮНОСТИ ЛІТА
ПРИГАДУЮ, НЕМОВ УЧОРА БУЛИ,
В ВАЖКІМ, НЕВОЛЬНИХ ДНІВ І СКУК НАМУЛІ
ЯСНІЮТЬ ВСЕ, МОВ КАЗКА ЗОЛОТА.

А В КАЗЦІ ЦІЙ КРІЗЬ СОНЯШНІ ПОЛЯ
МАНДРУЮ ЗНОВ, З ТОБОЮ, МАМО, ЙДУЧИ,
ПІД СТРІХИ СІЛ, В ЗЕЛЕНИЙ ГАЙ І КРУЧІ
І РВУСЬ У БЛАКИТЬ МОЛОДИМ ОРЛЯМ.

ОТАК РОСТИЛА ТИ СВОЄ ДИТЯ.
І ВЗНАВ Я, МАМО, ТАЙНУ НАШИХ МАНДРІВ:
ЩОБ КРОВ ДЗВОНИЛА ЗОВОМ РІДНИХ НАДРІВ,
ЩОБ ЗМАЛКУ ЗНАЧИВ ВІН МІЙ ШЛЯХ ЖИТТЯ.

»Бригідки«, весна 1939 р.

Свято Моря у Варшаві

День піднесення чорноморською фльотою 29. квітня 1918 р. на своїх маштах українського прапору є історичним днем. Правда, недовго довелося нашим прапорам лопотіти на тих маштах, та не перестали вони й не перестануть лопотіти у наших серцях.

Свято, уладжене нашою молоддю у Варшаві, було наскрізь просякнуте молодим бадьорим духом, живою, могутньою вірою на сьогодні й на завтра. Короткий, змістовий реферат провідника молоді п. Поліщука дав тло для решти програми свята. На особливу увагу заслуговують виступи дутої орхестри під орудою сотника Головка і мужеського хору під орудою м-ра Божика. Виконані після вступного, „чорноморського маршу" з власних композицій Головка: вальс „На Дніпрі", „Польові квіточки" й увертюра „Тризуб" — просто хапали за серце присутніх. Коли б хтось підходив до цих його композицій з міркою клясицизму чи модернізму, то може нічого б й не знайшов. Та нам це зовсім було не потрібне. Ми захоплювались, усім нашим єством переймались, коли вслухувались, як Дніпро переливав своїми великими і малими хвилями, ревів, стогнав (вальс побудовано на тлі мотиву: „Реве та стогне Дніпр широкий"), притягав нас до самісенького себе. „Польові квіточки" насолодили серце гідними народніми мотивами, а увертюра „Тризуб" загріла душу вояків, намалювавши їм і пригадавши образи незабутніх історичних хвиль боєвої посвяти для Батьківщини.

Справді цікаво, коли мотиви, живим пензелем, малюють образ збірки, прощання з милою, похід, картини змагань з ворогом і т. п. (увертюра побудована на тлі мотивів: сурма „Не плач, не плач, Марусенько", „Гей нумо, хлопці, до зброї!" з фрагментом „Ще не вмерла" і т. і.). Також прегарний був вальс-елегія, я б так його назвав, на тлі мотиву „Така її доля".

Були у програмі свята й деклямації, що звернули на себе увагу не їх артизмом (за винятком одного), а своєю оригінальністю, бо виступив на сцені „найбільший" декляматор 4-літній Ігорик Скорський, що підніс догори ручку й привітав авдиторію: „Слава" та продеклямував віршика „Бозе Всесильній" і знову привитав: Слава..." — Сильне враження зробив рівнож учасник боїв Карпатської Січі — п. Федорчук — своїм віршем: „До України". — А вже трохи поважніше (з малих дітей) виступила з віршом „Іван Підкова" донька артиста Якушко. Свято закінчено національним гимном, виконаним хором спільно з дутою оркестрою. Саля була переповнена!

Ве-Де.

—о—

Село горнеться до праці

Як наш нарід рветься до культурно-освітньої праці, найкращим доказом цього є село Черничин, п. Грубешів. Проте, що ділялося тут перед війною, школа й згадувати. Положення цього села нічим не різнилося від десяток інших сіл Холмщини, хіба тим, що під оком польської поліції провадила тут освітню працю місцева жидівочка. Поліція свідомо толерувала насаджуваний жидовиною комунізм, мовляв: »Бендзе за цо хахлуф в вензеню тржимаць«.

А по війні? По війні було різно. Прийшли німці, опісля совітські війська. Настрої змінялися, як весняна погода. Через село переходили різні люди, втікачі зза Буга, одначе ніхто тут не задержався довше. Одначе нема чим знеохочуватися, сказали собі молоді черничани і взялися за працю. При допомозі старшого учителя холмщака Ващука зорганізовано самоосвітний гурток, аматорський кружок, що дав уже кілька гарних вистав. Дуже гарно випало свято Тараса Шевченка, яке відбулося 10. березня ц. р. Свято почалося панахидою в українській мові, опісля відбувся концерт у місцевій школі, з дуже багатою програмою. Найгарніша точка програми — це деклямація малого Володимира Волоха, якого батько — селянин, самий приготовляв, посвячуючи на це чимало часу. Концерт закінчився відспіванням національного гимну.

Учасник.

—о—

Побут архиєп. Серафима в Люблині і в Холмі

(Від наших кореспондентів)

Відроджена по версайському трактаті польська держава дістала в своє посідання велику частину чужонаціональних територій із білоруським, німецьким, литовським і, головним чином, українським населенням, яке, по прилученні в 1921 р Волині й Полісся, становило разом із жидами майже 44% всього населення Польщі. Цей величезний відсоток чужого, в більшій своїй масі не католицького населення ставив перед молодою державою завдання дуже обережного й розсудливого впорядкування внутрішніх відносин, у першу чергу відносин із найбільшою в державі національною »меншиною« — українцями (23.4%). Але в керманичів польської держави, від дня ії повстання до упадку, не було зрозуміння ваги внутрішнього державного устрою, опертого на основах національної толеранції і пошани прав силоміць приєднаних до Польщі народів. Замість того, щоб прислухуватися до вимог і розумно задовольняти законні потреби національних менших, польські політики взяли курс безоглядної національної нівеляції і повного неґування всяких прав непольського населення в державі. Що гірше, польський уряд, за допомогою всієї польської преси, систематично впоював у свідомість поляків погляд (який уперто підтримував за 20 років існування Польщі), що все в Польщі є і має бути тільки польським, що всякий відрух меншин на політику центральної польської влади викликують єдино інтриґи закордонних чинників і що треба всі ці відрухи негайно й рішуче нищити в зародку.

У наслідок цієї політики прийшло до того, що влада, за дуже радою допомогою всього польського населення, почала викорінювати серед непольського населення решки його самобутности, силоміць переробляти його на польське копито й безпощадно, не перебираючи в засобах, карати безборонну людність за спротив утримати хоча б зовнішні ознаки своєї національної відрубности від польського народу.

Цілий ряд широко відомих поза межами Польщі страшних своєю жорстокістю „пацифікацій" українського населення в Зах. Україні, що нагадували собою дикі історичні татарські наїзди, масові арешти, вбивства визначніших політичних діячів чужонаціонального руху, засилання соток людей без суду й слідства до »ославленої« катівні в Березі Картуській, всякі обмеження в правах, заборони і т. д. і т. д.— червоною ниткою проходять у систематичній роботі нищення всього непольського в Польщі й з кожним роком набирають усе інтенсивнішого розгону. В цьому гоні до насильної полонізації непольського населення влада не стримувалася навіть перед грубо-насильницькою акцією примусового переводу людей на лоно католицької церкви й безстидною, недопустимою ніякою людською, тим більше католицькою, етикою руйнування некатолицьких святинь. Головний удар у цьому напрямі був зроблений восени 1939 р. на православне населення безборонної Холмщини й Підляшшя, де впродовж кількох місяців польська влада, за допомогою війська, поліції і польського населення, знищила понад 150 старих українських, в деяких випадках великої мистецької вартости, православних церков.

Акція безприкладного в історії насильства над безборонним українським населенням прибирала вже нечувані розміри й форми, і тільки збройний виступ німецького народу проти Польщі поклав нарешті край цьому звиродн ілому звірству.

З приходом німців українське населення колишньої Польщі свобідно відітхнуло й почало гоїти завдані 20-літнім польським пануванням тяжкі рани.

Одною з найтяжчих ран українського народу в Польщі була зруйнована церковна справа православного обряду. Сотки поваленних православних святинь і тисячі силоміць навернених на католицизм людей — це ще було не все, що залишилося в тяжкій спадщині православним по ганебній пам'яті польському пануванні. Майже всі православні парохії були обсаджені священиками - угодовцями польського режиму. Польський уряд, щоб тільки позбутися ненависного йому українського духовенства, радо призначував на парохії чужих українському народові і по дусі, і по крові священиків — не українців, серед яких переважали москалі. Всі ці пастирі, ставленники й аґенти польської влади, діставали відповідні інструкції щодо полонізації українських мас і, йдучи по лінії цього полонізаційного курсу, відправляли богослуження та виголошували проповіді в польській мові. Деяка частина священства виконувала свої обовязки полонізації так совісно, що діставала навіть нагороди, всякого роду допомоги, привілеї й відзнаки за вірну службу від уряду, переходячи вже отверто на услуги так званого офіційного польського православія. Одним із таких вислужених і нагороджених польським орденом священиків був теперішній настоятель люблинської православної парохії, український ренеґат, о. Дуцик.

Природна річ, що православні українці м. Люблина з приходом нової влади виявили бажання позбутися цього непрошеного пастиря і поробили заходи перед холмським православним адміністратором, щоб до Люблина призначено нового священика, і то українця.. Домагання це було зовсім оправдане, бо Люблин у холмській православній дієцезії є найбільш висуненою на захід стежою православія і має з огляду на своє положення і на осідок тут губернаторства дуже важне політичне значіння. Панотець Дуцик, довідавшись про заходи українців м. Люблина перед Холмом, зорґанізував собі прихильників московського й польського православія, які в більшості складаються з українських ренеґатів (т. зв. »малороссов«), і зробив, за їх допомогою контракцію, спрямовуючи свою жалобу на люблинських українців до Преосвященного берлінського архиепископа Серафима, що перебуває тепер (замість митрополита Діонізія) у Варшаві. У своїй жалобі на українців прихильники о. Дуцика виступили з пересторогою, мовляв, українці хотять приєднати православну парохію в Люблині до унії. Крім того, щоб здобути прихильність владики Серафима, о. Дуцик зручним маневром досягнув того, що Люблин відірвано від холмської адміністрації і приєднано до варшавської дієцезії.

Обурення православних українців м. Люблина всіма цими заходами о. Дуцика дійшло до найвищого ступня. Вони вже готувалися вислати спеціяльну делеґацію до Варшави, коли нагло стало відомо, що архиепископ Серафим приїздить до Люблина.

Дня 9. квітня ц. р. арх. Серафим справді прибув до Люблина. На святочну зустріч владики зібралися до церкви всі православні люблинської парохії, і українці, і »малороссы«. Церковний староста підніс владиці хліб-сіль, діти ікону, а від українців виступив із привітальною промовою проф. Неофіт Кибалюк, відомий громадський, церковний і політичний волинський діяч, позбавлений сім літ тому волинським воєводою Юзефським польського громадянства й адміністративно висланий з Волині на Холмщину. У своїй дуже змістовій, гарній формою і натхнено виголошеній промові проф. Н. Кибалюк висловив в імені українського населення м. Люблина надію, що з приходом нової влади життя прибере нові форми, зокрема життя церковне, і просив владику вислухати домагання української православної пастви.

Преосвященний Серафим відповів на промову проф. Кибалюка по російськи запевняючи, що дуже добре розуміє українців і що для розмови з ними заїде до Українського Допомогового Комітету. По короткій литії в церкві і по принятті в о. Дуцика Преосв. Серафим відвідав спочатку »Російський Комітет«, звідки завітав нарешті до Українського Допомогового Комітету. Тут владику святочно зустріла українська люблинська кольонія спільно »Іспола« й привела його до гарно прибраної салі, де високому гостеві й членам кольонії подано чорну каву. При столах разом із Преосв. Серафимом засіли українці і православні і греко-католики. Серед представників українського громадянства були присутні б. пос. З. Пеленський, б. пос. В. Болюх, дир. Б. Ржепецький, проф. В. Іванис, проф. Н. Кибалюк, голова Комітету, дир. В. Тимцюрак і чимало інших видних діячів. Привітальне слово від Комітету виголосив в український і німецькій мові голова Комітету дир. В. Тимцюрак, а з гарною промовою, в якій говорила наболіла українська душа й були висловлені гарячі надії православних українців до владики, виступив дир. Б. Ржепецький. Преосв. Серафим запевнив українців, що розуміє їх бажання, і заявив, що кожний народ, в тому й українці, має право на богослужбу в своїй матірній мові. Владика підкреслив, що не є ворогом українців і що свого часу (в 1923 р.) був одним із ініціяторів відірвання української церкви на В. Україні від московської.

Про персональну зміну на становищі православного пароха в Люблині українці з тактичних причин не згадували і цей момент лишився відкритим. — Не порушував його й владика Серафим. Зате він заявив, що приєднання Люблина до варшавської дієцезії сталося з його волі і що повернення його до холмської ерархії навіть чути не хоче. Цим він виразно підкреслив, що всякі зміни в церковному житті Люблина залежить виключно від нього.

Поблагословивши українців владика Серафим відїхав із Комітету і того самого дня вернувся до Варшави.

Приїзд владики Серафима до Любина мав чисто платонічне значіння і ніяких реальних змін в церковне життя православних м. Люблина не вніс. О. Дуцик сидить далі в Люблині, українці демонстративно не ходять в більшости до церкви, справа зміни на становищі пастиря люблинської парохії далі не полагоджена.

Українці - православні в Люблині заснували Український Церковний Комітет, який постановив домагатися рішучими заходами здійснення українських побажань.

*

По відвідинах Люблина 15. квітня ц. р. арх. Серафим відвідав Холм. Уже в Люблині в привітальних промовах були висунені цілком виразні домагання під адресою арх. Серафима, які загально зводились до того, щоб українців, як висловився один з промовців, »могли вільно ісповідувати свою прадідівську віру православну в рям-

ках своїх національних звичаїв і традицій та в церкві зі своєю національною ерархією, щоб ніхто не топтав національних почувань православного українського населення, які поруч з почуваннями релігійними є його найбільшими святощами«.

В Холмі ці самі домагання, лише в більш конкретній формі, були поставлені і Холмською Церковною Радою і представниками организованого українського громадянства. Арх. Серафим прибув сюди в год. 11-ій рано і княжий Холм гідно зустрів його, як гостя та ерарха Православної Церкви. По короткій відправі у місцевій церкві і благословенню вірних та по сніданкові в помешканні священика о. Володимира Мархеви, в якому взяли участь і члени Холмської Церковної Ради, відбулась на честь прибувшого гостя академія в будинку холмської духовної семінарії. На академії виголошено два реферати. Один загально-національного характеру з підкресленням моменту релігійно-церковного в добру форму схопив і прегарно виголосив проф. Ольхівський, а другий, не менш цікавий, присвячений історії холмської єпископської катедри (православної) з великим захопленням виголосив б. пос. Любарський. Щодо останнього реферату, слід підкреслити, що краще оминати такі постаті, як арх. Євлогій та Антоній Храповицький, ніж їх згадувати на українській академії. Одначе треба обєктивно признати, що реферати свою відповідальну ролю сповнили. В них була яскраво представлена історія наших національно-релігійних змагань та цілком конкретно висунені домагання у справі майбутнього церковного устрою.

В год. 7-ій веч. холмське українське громадянство приймало арх. Серафима обідом, підчас якого представники різних українських организацій виголосили кілька промов, серед яких треба підкреслити промову провідника Українського Холмського Комітету, який зясував потребу для холмських земель єпископа - українця. На другий день в год. 8-ій рано члени Холмської Церковної Ради зійшлися на засідання, скликане арх. Серафимом. Холмська Церковна Рада зовсім зрозуміло сподівалася від архиепископа якоїсь конкретної відповіді на всі прохання й домагання Холмщини й Підляшшя, але владика ніякої відповіді не дав. На засіданні вивязалась дискусія над такими справами: 1) матеріяльний стан адміністратури і неправильна вплата благочинними вкладок; 2) повідомлення російського, берлінського часопису про признання ніби благочинними Холмщини з поминенням Холмської Ради й Адміністратора безпосередньої зверхности арх. Серафима; 3) український єпископат. Відношення до цих питань з боку арх. Серафима не було ясне. Запропонувавши напр., вислати до духовенства з його (архиепископа) підписом обіжника в порушених справах у першій точці, він його відмовив підписати. Щодо складання якихсь приречень збоку благочинних висловив приступлення, що може в цій справі щось знає єп. Василій, бо він ніяких приречень не діставав. При обговоренні найбільш актуального і кардинального питання, загальний настрій набрав поважно-стриманого, але драматичного напруження. Основне передискутування питань, звязаних з церковним устроєм очевидно загалом не входило в пляни арх. Серафима, бо призначивши менш ніж годину на засідання, він його несподівано перервав, відкликав одного з членів Ради до сусідньої кімнати, кинув кілька завваг у справі відношення до питання хиротонії єпископа-українця з боку деяких ерархів і поспішно відїхав з офіційною візитою, а після неї до Грубешова.

Про одного з православних ерархів арх. Серафим висловився, що він „не друг українців". Це для нас не новина. Друзів серед ерархів московської школи ми загалом ще не зустрічали та й не сподіємося зустрічати. На теоретичних же деклямаціях ми добре пізналися ще за часів польських деклематорів. Одначе духом ми не впали, бо з нами „Господь — борець кріпкий", а хто наш друг, то маємо надію, що в короткому часі виявиться.

У звязку з приїздом арх. Серафима до Холма не можна не підкреслити факту, що Холм, як і Люблин, має свого »Дуцика«, який ще так недавно говорив про Православну Церкву, як »новітній Вавилон«, потім молився »за правітелей і правітельніц«, а трохи давніше виписував до Ясновельможнего Пана Міністра Визнань Релігійних і Освєцения Публічнего в Варшаве пржез Староство Гродзке і Воєвудзтво Любельске прохання, одне з яких кінчається такими словами(дослівно, за оригіналом): Отварцє філії парафії Бернадиньскей в Свежах пржиньосло би вельком коржисьць нашему Паньству, поневаж в такім разе мнє удалоби сеи взмоцніць льояльносьць моіх Сьвежовскіх парафіян, збліжиць православнон людносьць з католіцкон, взбудзіць хржесьцияньскон мілосьць ку свему блізьнему, взмоцніць іх мілосьць ку нашей Ойчизьне, рувнеж мілосьць і зауфане ку нашему Ржондові. Зе свей строни доложен ку тему вшелькіх старань. Адміністратор парафії православней ве всі Бердищах кс. Ігор Кікец.

Не можучи тепер »взбудзаць мілосьць ку нашему ржондові« о. Кикець з правдиво хамелеонською здібністю протягом семи місяців прибирає вже третій з черги кольор та патронує тепер російському комітетові. По російськи то називається »пріменіться к местності« а по нашому »куди вітер віє«. Але наш багатий український фолькльор знає й інші цікаві вислови, нпр.: »крути та не перекручуй«, або — »до пори збан воду носить«...

Роздумалися люди добрі

(Репортаж з Холмщини)

III.*)

Які то вже події не відбувалися на Холмщині і Підляшші. Експерименти і трагедії; понурі, макабричні досвіди. Взяти хоча би оце оповідання о. Камінського, білоруського священика в українському селі Бабичах, присланого на Холмщину з окремими паперами варшавського міністерства віроісповідань для добра „Ржечипосполітей"... Прибуло їх сюди чотирьох. О. Камінський до містечка Тишівці. Містечко мале, з малярією, брудне. Населення займається шиттям чобіт, торгівлею і злодійством. В болотах довкруг нього втопилася і досі покутує слава минулої величі княжих часів. Червень, наскоки татарів, торговля зі сходом... Де, де там згадувати, легенда! В містечку були дві старі церкви великої мистецько-історичної вартости. Одну розвалили... Новопризначений парох другої мав виконати окреме доручення: успокоїти схвильований та розюшилий народ в цілій околиці, приєднати його назад до церкви і постійно, але обережно перевиховати з невдалих римо-католиків на правовірних і лояльних православних поляків. Робота почалася.

ДВІ ПОДІЇ В ПЕРЕСПІ.

О. Камінський почав від переписування златинщених православних на православних поляків. Коли ксьондзи спротивлялися, о. Камінський їхав до старости. Староста Веляновський, санаційний жид з походження, цей самий, що валив власноручно церкви, видавав сумної памяти томашівський „Православний календарж", а згодом виганяв наших людей до... Москви — поставився прихильно до всіх жалоб і побажань „православнеґо ксендза, мувйонцеґо вилончне по польску". Найтяжче було отцеві К. у великому селі Переспі, де у златинщеній церкві бундючно виступав ксьондз капелян Байко. Коли з уст отця пароха впало це прізвище я махнув мимохіть рукою.

— Ви його знали? — запитав священик.

— На жаль, не довелося. Приїхав запізно...

— А що з пересопською церквою?

— Наша; на Йордан її висвятили. Є це врешті цікава історія, яку розкажу вам, панове громадо, пізніше.

І священик продовжував далі. Раз, трапилося, умерла в Переспі дитина. Батьки прислали коні, отець поїхав ховати. Вїзджають у село, — на рундуку „плебанії" стоїть ксьондз Байко. Підійшов до воза, привітався і просить зайти до нього до хати. Отець зайшов. В хаті Байко заявляє, що не дозволить ховати дитину на бувшому православному цвинтарі, бо воно тепер належить до костела. О. Камінський домагається писемної посвідки, ксьондз Байко не дає, врешті попадає в фурію і бючи кулаками об стіл, кричить: „поп своє, чорт своє". О. Камінський виходить від нього схвильований і, по нараді з людьми, направляється на цвинтар. Тут на воротах стоїть вже ксьондз Байко і заявляє, що нікого не пустить. Люди з дитячою домовиною посуваються далі. Тоді ксьондз Байко гукає: В імєню Ржечипосполітей забраням"! Войовничого ксьондза окружають жінки і відчиняють ворота. Православний священик боронить і просить вступитися, бо не може відповідати за поставу народу. Підноситься крик, товпа хоче здавити ксьондза, священик бере його під ризу. Нарешті якось з бідою поховали нещасну дитину. Одначе Байко не капітулює. Вибігає на вулицю і зачинає до маси народу, що в міжчасі збіглася звідусіль, виголошувати по українськи промову, яку зачинає від слів: „Я українець - католик.. О. Камінський не дає себе перемовити і ставши по цей бік вулиці відповідає польською філіпікою: „Браця і сьостри, я ксьондза православни..." Скінчилося жалобою священика, міністеріяльного делегата на поліцію та до старосства. А за кілька днів міністеріяльні урядовці були сильно здивовані, читаючи рапорт свого висланника про те, що католицький ксьондз, капелян польських військ і патріот перешкоджує польонізаційній акції та деклярує себе прилюдно перед костелом українцем і то в українській мові.

ПЕРША ЖЕРТВА.

Отець парох скінчив. Слухачі кандидати на виїзд оживилися. Хтось із них в хитрий спосіб підносить щойно вислухане як арґумент за виїздом, мовляв, досить вже польських знущань над народом. Тоді я їм перебиваю:

— Ви цікаві були, кажу, отче парох, чи я знав пересопського отця Байка. На жаль, як я вже казав, не довелося. А було це так. На початку листопада м. р. наспіла до військової німецької команди в селі Гостиннім вістка про бунтарські проповіди о. Байка проти влади. Войовничий ксьондза намовляв до якоїсь „ребелії". За два дні після цього українських людей з Переспи, що вертали з комарівської Ортскоманди, де просили за передачу насильно їм забраної церкви, напали на дорозі польські банди та обстріляли з крісів. Під вечір до села прибули якісь типи у польських військових одностроях, обвішані бомбами, тай подалися на „плебанію". Тоді власне на сільській площі відбувалися громадські збори, скликані солтисом для передачі привезених з Гостинного наказів команданта. Один з озброєних поляків наблизився до громади. Громада, маючи

(Докінчення на стор. 6-тій)

*) Гл. „Краківські Вісті" ч. 32 і 35.

Страшний хмаролім у Новосандеччині

Найбільш на захід висунену суцільну українську територію в Новосандеччині стрінуло перед самим Великоднем велике нещастя. У саму Велику пятницю перейшла над трьома українськими селами, а саме Верхомлею Великою, Верхімкою і Зубриком велика буря з громами, градом та зливою, яка наробила місцевому і так бідному населенню велитенські шкоди на полі. У Велику Суботу повторилось це лихо в ще більшому розмірі. Вже засіяні вівсом та ячменем та засаджені барабoлею поля хмаролім сполокав до білого каменя. Такого хмаролому й таких шкід не памятають найстарші люди. Найбільш трагічне те, що селяни не мають абсолютно нового збіжжя на засів, ні навозу ні природнього, ні штучного. Потрібна негайна допомога, щоб сяк-так обробити на ново поля, обчистити їх з каміння та засіяти на свіжо. Інакше грозитиме голодова катастрофа.

Майже 2 і пів міліона тон пішло на дно

БОЛЮЧИЙ УДАР ДЛЯ АНҐЛІЙСЬКОЇ ТОРГОВЛІ.

= Берлін, 6. 5. — Начальна команда німецько армії повідомляє: Сильні ворожі відділи з летунською підмогою знову атакували німецькі становища на півночі від Нарвік. Німецькі частини при співпраці з летунством відбили ворожі наступи.

Німецькі війська посуваються зі Штайнкер на північ від Дронтгайм у північному напрямі. **Намсос і Ґронґ у німецьких руках.** Командант норвежських відділів у цьому районі піддався. На летунському майдані в Лесяскоґ, на полудневий схід від Андальснес німецькі відділи віднайшли 20 спалених англійських літаків. В районі Ророс і Трізіль німецькі відділи продовжують з успіхом прочищування терену.

Німецькі летуни затопили біля Намсос 3. травня англійський панцирник, 1 важкий кружляк, 1 великий транспортовий корабель; 4. травня затопили 2 ворожі торговельні кораблі, а біля Нарвік один польський контрторпедовець. Один німецький літак примусово осів внаслідок недостачі палива.

Численні легкі одиниці военної маринарки працюють від 9. квітня над забезпеченням транспортів військ і матеріялів до Норвеґії. В обличчі ворожих підводних човнів і постійної загрози окруження ворожою военною фльотою ці легкі одиниці виповнили вповні свое заздання і причинилися до скорого і корисного вирішення кампанії в Норвеґії. Міноносці, стежні кораблі, підводні човни і мисливські літаки знищили від 9. квітня 23 ворожі підводні човни.

Не зважаючи на сильну участь в акції в Норвеґії, німецька підводна зброя продовжувала з успіхом торговельну війну проти Англії. Цифра затопленої містоти ворожих торговельних кораблів і вживаних ворогом невтральних кораблів сягає 2 міліони 300 тисяч тон містоти. Треба при цьому зазначити, що ворог оголошує втрати в торговельних кораблях, що затонули від мін тільки тоді, якщо ці втрати ствердили німці або невтральні й їх не можна затаїти. Тому можна приняти, що втрати ворога в торговельній війні далеко більші.

На західньому фронті ніяких замітніших подій.

Поворот 60.000 осіб з СССР

На основі договору, що його підписали між собою німецький і совітський уряди у справі виміни збігців зачинають прибувати до Варшави перші більші транспорти осіб, які вертаються з СССР. На головному двірці і на двірці Варшава-Прага комітет суспільної опіки орґанізує для них харчеву допомогу. Найбільше, бо 1.500 осіб прибуло досі з Берестя, 300 з Білостоку, 200 з Вильна і 50 Володимира Волинського. В найближчому часі мають надійти нові транспорти таких осіб. Загалом, на основі підписаного договору, має вернутися з СССР до своїх передвоенних місць осідку у Ґенерал - Ґубернаторстві 60.000 осіб.

Твереза думка про поляків

= Париж. — Відомий французький професор Назон оголосив на сторінках »Журналю« статтю п. н. »Війна і політика«. Стаття, зогляду на становище, яке автор заняв супроти б. Польщі викликала велике враження. Автор стверджує в ній, що поляки мусять відрізнити свою історію від дійсности і перестати думати про речі неможливі. Дальше пише буквально ось що: »Поляки мають мабуть мало даних надіятися на відбудову своєї давньої держави, як французи на відбудову імперії Карла Великого. Поляки зробили би добре, якщо занялись би теперішністю і подумали над можливим, а не віддавалися надіям на поворот минулого«.

Чи не має тут французький професор на думці польських »моцарствових« плянів на сході? Якщо так, то це була б справді твереза думка.

Вплив СССР на Балкані зростає

= Москва. — Переговори югославянської господарської делеґації, що під проводом б. югославянського міністра фінансів Джорджієвича перебуває від 25. квітня в Москві, в повному ході. Предметом переговорів є торговельний і господарський договір між СССР і Югославією, розрахунконий договір і договір у справі створення совітської торговельної делеґації в Югославії. З совітського боку бере участь в переговорах народній комісар для закордонної торговлі Мікоян. Підписання договору сподіються в найближчому часі.

Короткі вістки

= **НАЧАЛЬНИЙ НОРВЕЖСЬКИЙ КОМАНДАНТ В ЛОНДОНІ.** До Швеції наспіла вістка з норвежських військових кол, що англійці, в часі втечі з Андальснес намовили начального команданта норвежських військ ген. Руґе до виїзду разом з ними на кораблі. І дійсно ген. Руґе нема вже в Норвеґії.

= **ТОРГОВЕЛЬНІ ПЕРЕГОВОРИ МІЖ ШВЕЦІЄЮ І СССР.** В найкоротшому часі, а саме мабуть уже в цьому тижні почнуться у Штокгольмі шведсько-совітські переговори з метою поширити і розбудувати торговельні звязки між Швецією і СССР відповідно до нового положення на Скандинавському півострові. Навязання цих переговорів має велике не тільки господарське, але передусім політичне значіння.

= **КОНЦЕНТРАЦІЯ ТУРЕЦЬКИХ ВІЙСЬК.** Лондонське радіо повідомило з Букарешту, що турецькі війська концентруються на побережжю напроти італійського Додеканезу.

= **ЗАВІСИЛИ ВІДПУСТКИ ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ В ГОЛЯНДІЇ.** Голяндська телеграфічна аґенція повідомила, що всі відпустки для військових є завішені. Крім цього завішено всі інші періодичні відпустки працівників военного промислу й персоналу летунської оборони. Всі, хто перебуває на відпустці, мають обовязок негайно вернутися до своїх ґарнізонів. Як причину цієї постанови подається непевне міжнародне положення.

= **ВИМІНА ДУМОК МІЖ ФІРЕРОМ І ШВЕДСЬКИМ КОРОЛЕМ.** Між канцлером Гітлером і шведським королем відбулася в другій половині квітня листовна виміна думок про теперішнє політичне положення. У висліді стверджено повну одностайність обох урядів, що до майбутнього політичного становища обох держав супроти себе.

= **3 НОВІ АНҐЛІЙСЬКІ ПОСОЛЬСТВА ДЛЯ БАЛТІЙСЬКИХ ДЕРЖАВ.** Англійське міністерство закордонних справ всупереч дотеперішній практиці рішилося створити для всіх трьох балтійських держав власне посольство. Досі осідок англійського посольства для всіх балтійських держав був в Ризі (Лотва). В Ковні і в Ревалю були тільки торговельні представники. Тепер англійським послом в Ризі іменовано урядовця британського міністерства закордонних справ Р. Гуве.

— **ВИМІНА ПОЛОНЕНИХ МІЖ СОВІТАМИ І ФІНЛЯНДІЄЮ.** При виміні полонених між Совітами і Фінляндією виміняно досі загалом 775 фінляндських вояків за 5.277 совітських.

= **ПОРТУҐАЛІЯ ПРОТИ АНҐЛІЙСЬКИХ ПЕРЕСЛІДУВАНЬ НА МОРІ.** Безцеремонна поведінка англійської і французької фльоти з торговельними кораблями невтральних держав, вічні притримування, ревізії, конфіскати були причиною, що в останньому часі теж португальський уряд оголосив документи про поведінку англійців на морю. Документи докладно описують самоволю західних великодержав на Атлянтійському Океані.

наказ придержувати підозрілі особи, домагалася піти на „плебанію" запитати, кого то приймає ксьондз Байко. Пішли. До кімнати ввійшли лише солтис і вибрані люди. Бачуть, ксьондз сидить за столом при чарці з вояками, а кріси стоять у кутку. Провідник громади питає ксьондза, кого він приймає. Тоді незнайомі хапають за зброю. Паде стріл. Селянин Тимчук розхрещує руки і впавши лицем на долівку віддає духа. Наші люди голіруч виривають бандитам кріси, один з поляків вискакує на двір і там паде під ударами. Ксьондз вихоплюється за двері, кидаючи в кімнату, де кипить боротьба, — гранату. Після „бою" положення виглядає так: забитий Тимчук, забитий поляк Яхимек, ранені тяжко трьох наших хлопців; ксьондз сидить під вартою, частина напасників утікла, а один сховався з гранатами у стирті соломи і не підпускає до себе нікого. В селі піднялася трівога. Покровавлений солтис з трьома делеґатами і відібраним крісом верхи спішать до Гостинного. Не застають команданта, ночують. На другий день одна чета піхоти йде просто через ліси у Переспу, а друга з командантом Гернляйном їде на фурґонах по страшливому болоті довкруги на Турковичі. До Переспи прибули ми під вечір. Вже по дорозі в селах, що через них ми переїздили, зустрічали нас люди трівожним похитуванням головами. — Ах, що там діється, — говорили,— вказуючи руками в сторону нещасного села. Пів Переспи вибігло нам на стрічу. Особливо жінки. Окружили фурґони, зі страшним плачем, обхопили руками колеса, поставали заломавши руки навколішки. Бачите, сталося... Поки ми приїхали, надійшов до Переспи панцирний відділ із Замостя. Тут же зявився Ортскомандант з Комарева з польським дольмечером, відомим комарівським ендеком і україножером, здається Кулешою. Військо розпочало слідство. Село перетрясено. Не було жартів, тим більше, що оба німецькі старшини інформовані польським перекладачем, не могли додуматися причини тла подій. Коли наспів гостинський піший відділ, було вже запізно. Військо забрало польських міліціянтів, (виявилося, що за справою тогож комарівського дольмечера до Переспи послано було комарівських міліціянтів, які вже по дорозі самовільно дочепили собі ґранати), але разом із ними також кільканацятьох селян українців. Це по них так плакали жінки, не даючи нам прийти до слова. На другий день поховала громада Тимчука, першу жертву польського терору на Холмщині, а командант Гостинного сконфіскував майно арештованого ксьондза Байка та передав ключі до церкви місцевому православному духовникові о. Боберові. За його інтервенцією українських селян випустили, польського дольмечера позбавили впливів, церкву віддали на постійно українському населенню. Ксьондз Байко вже ніколи не вернеться до Переспи... Цікава була з нього людина, непересічна. Між іншим — мав чудову бібліотеку. На одній з її полиць знайшли ми збірку нот, а серед них американське видання гимну „Ще не вмерла Україна". Кажуть, що ксьондз Байко також був білорусин.

ЯК СКІНЧИЛОСЯ В БАБИЧАХ.

Заговорилися ми так до півночі. Бабичани уперто боронили своєї постанови. Їхній парох вдавав цілковиту невтральність. „Моя постанова — казав, — моя особиста справа. Поїду на родину; за це, що привів ціле село напишуть в газетах, добре приймуть. Я вже і цивільний одяг в Тарногороді пошив"....

Два дні перевів я у Бабичах. Заходив до багатьох домів. Відвідував знайомих, розмовляв. Де було можна, давав ради. Журилися люди, не знали що діяти. Хтось добре мусів підмовити проводирів, що так уперто навмання тягнули за собою народ. Це ж першого вечора, в гостях у Сая прийшов до хати зніяковілий дядько із сусіднього села і вклонившися усім, а мені зокрема, звернувся до мене мов до начальства:

— Щось з моїми паперами кепсько, пане комісаре...

Бідолаху зле про Саєвого гостя поінформували. Коли ж я його запитав, пощо і чому він покидає прабатьківську землю та їде в незнане, відповів із тою типовою усмішкою наших селян, щиро і наївно:

— Або я знаю, всі їдуть, то й я собі задумав...

І такі вони майже всі. Бо хіба вони знають, чого вони хочуть? Сусід так робить, то вони теж. Хоч неправда, не всі. Артим Кріль не поїхав, не хотів. Навіть розмовляти з нікиим на цю тему не мав охоти. Відвідав я його також. Зайшов до хати. Господар справляв — як то кажуть — кабана. Просить вибачити, що не може подати закровавленої, обліпленої свіжим мясом і товщем, руки.

— Приїхав — кажу йому — попрощатися з тими, що покидають Бабичі; не минаю й вас, що, як чув, залишаєтсь...

Махнув весело рукою. — Аби стільки клопоту, — засміявся. — Таким ніхто не поможе, хай ідуть. Хіба там працювати не треба? Я своєї землі не покину, хоч би мав сам один в селі остати. Страхають поляками... А хіба ми двадцять літ вже з ними не жили, не боролися? На своїй землі жити, на ній і умирати. Ледачому, що праці легкої шукає, всюди зле буде. — Так сказав, тихо і дебело, мов втяв. І якісь, такі наші вогні засвітилися йому в очах.

ВСЕ МАЄ СВОЮ ПРИЧИНУ.

О. Которович приїхав до Бабич і був там два дні. Заїхав, як пристало, на поважаного бувшого пароха, до місцевого священика й опісля відвідав своїх усіх парохіян. Люди подумали, роздумалися, не поїхали. Навпаки ще кількох вернулося назад. Церковна Рада призначила їм нового пароха, також заслуженого о. Сагайдаківського. Життя зачинає знову плисти у Бабичах як їхня Лубянь, старим руслом. Іде весна, виходять за село плугаторі. А все ж — багато наших людей з околичних сіл, задивлені на приклад Бабич таки поїхало. Тай в душах багатьох, що залишилися, приховалися зерна зневіри і жалю за чимсь невідомим і небезпечним. І хто тут винен? Люди й обставини, чужі і свої! Це ж тут у Бабичах перед 15 роками, під проводом О. Коробчука, посла Скрипи й інших членів тодішнього Білгорайського Українського Комітету відбувалася зажерта боротьба проти цілої православної ерархії за старий стиль і за власну церкву. Це ж тут у Бабичах робили польські поліцаї ревізію у церкві за здогадною зброєю. І так за кожним разом виховувалися тут справжні тверді люди, але й зерна зневіри і бунту залишали свій слід. Весна йде. Може й Бабичі, старе княже село, розцвітуться разом з нею поволі. Може більше знайдеться таких учителів, як цей Кінах, чужий, блідий хлопець, що так глибоко переживав трагедію того села, або таких, як обидві сестри Скубіївни з Улазова, що працюють у сусідньому Рожанці без того шкідливого маніфестування своєї „культурної галицької вищости" над місцевим „хахлацьким народом". Холмщина не має може стільки просвітянських здобутків, що інші наші землі, але має власне, живе серце, що не забуває і не зневірюється. І тому, мимо того, що так тут було сумно і глухо, з дивною надією гляджу на крайні хати, покидаючи Бабичі. Вони встояли вже 700 літ. Хай стоять і підносять голову. І не вступаються. Хай вартують!

Роман Гучванович.

З НІМЕЦЬКОЇ ПРЕСИ.

Сіють вітер

Німецька преса дальше обговорює обширно прозору анґлійську акцію на Середземному Морі, Балкані і в північній частині Европи. В центрі зацікавлення є передусім пропаґандивна акція союзників, що має підготовити ґрунт, до щораз ближчої мілітарної акції, очевидно не в цьому розумінню, щоб анґлійці спішилися денебудь проливати свою кров. Ціла дотеперішня тактика Анґлії вказує на те, що вона намагатиметься втягнути у війну передусім невтральні країни, щоб хаос і знищення використати проти Німеччини. Що на цьому вийдуть зле ці малі народи — як це було досі з Польщею й Норвеґією — це для анґлійців байдуже.

У звязку з цими намаганнями берлінський кореспондент „Кракавер Цайтунґ" з 7. травня ц. р. пише ось що:

»Мета західніх великодержав створити проти Німеччини новий фронт стає щораз то виразніша. Також при кінці минулого тижня не слідно на полудневому сході ніякого успокоєння. Навпаки, численні повідомлення дають змогу зорієнтуватися, що намагання західніх великодержав штовхнути Балкан у війну набирають щораз більше сили. Зокрема надійшли вістки, що анґлійський посол у Туреччині, який останньо перебуває в Софії, зажадав від болгарського уряду **права перемаршу для анґлійських і турецьких військ до Дунаю, щоб таким робом знищити цю важну комунікаційну артерію, якою м. ін. пливе до Німеччини румунська нафта.** Одночасно обіцяють Болгарії, що Анґлія поширить свої торговельні взаємини, що Болгарія дістане анґлійські кредити і вкінці, що за посередництвом Туреччини й Анґлії Греція і Румунія сповнять ревізіоністичні бажання Болгарії.

»Отже йде виразно про те, щоби з Греції (Сальонік) через Болгарію вдарити на Дунай і румунський нафтовий терен та відтяти в такий спосіб довіз до Німеччини. За тим здогадом промовляє дуже багато вісток, що надійшли в останніх 24-ох годинах.

»Болгарська преса повідомляє, що **анґлійська воєнна флота є вже на грецьких прибережних водах і що тому в Атенах повстало велике затрівоження. Також поголоски про сильну концентрацію турецьких військ недалеко болгарського кордону викликали велику трівогу.** Болгарська преса висловлює непохитну волю зберегти невтральність у всяких обставинах, навіть збройною рукою.

»У звязку з цими плянами також з інших балканських державах слідно намагання ширити неспокій. Анґлійці, які перебувають у Будапешті відповідають завжди на запити: »Підождіть, підождіть, в найближчих днях переживете ще зовсім нову несподіванку«. **Стверджено також, що анґлійці поліквідували в Будапешті свої підприємства і вислали свої рідні додому.**

»**Те саме стверджено в Румунії.** Два торговельні кораблі, що навантажили нібито хліборобські машини покинули нагло в ночі пристань у Констанці. Правдоподібно їх капітани дістали інформації про нові постанови влади порту про загострення контролі над вантаженням і вивантажуванням кораблів.

»**Вся невтральна опінія переконана, що анґлійці плянують тепер новий напад на сході. Анґлійська тактика поширити війну на інші фронти є по норвежській авантюрі зовсім прозора.**

»**Також у СССР слідкують пильно за намаганнями західніх великодержав. У Москві підкреслюють, що Совіти сконцентрували над Чорним Морем понад 2.000 літаків, щоб бути вповні приготованими на всякі евентуальности над Чорним Морем.**

»Одначе треба ствердити, що невтральні держави по подіях у Норвеґії не показують зовсім великої охоти позволити заколисати себе пропаґанді союзників. Дуже знаменна для великого замішання в анґлійському воєнному таборі є ця обставина, **що несподівано знову бомбардують Швецію безпідставними закидами і відкритими погрозами.** »Тан« пише пр. так: »Чейже в Швеції не можуть собі уявити, що Швеція може залишитися поза конфліктом.«. Також надії, що їх підсувають шведам, а які в дійсності повстали у відомих паризьких кругах, **а саме, що невтральність Швеції могла би стати причиною майбутнього противенства поглядів між Німеччиною і СССР.,** були б тільки в обмеженій мірі забезпекою для Швеції.

Як бачимо анґлійські воєнні апетити дуже широкі. Тому не ма сумнівів, що хто сіє вітер, пожне бурю.

НОВИНКИ

КАЛЄНДАР

ТРАВЕНЬ

10. Пятниця: Симеона
11. Субота: Максима і Ясона
12. Неділя: 2. Мирона і Мил.

— ПОВІДОМЛЯЄМО всіх Вп. Громадян, які зголосилися на мужів довіря Українського Видавництва, що вкоротці дістануть від нас відповідні письма та вказівки.

—o—

— КУРС ДЛЯ ПРОВІДНИЦЬ ДИТЯЧИХ САДКІВ. Старшина кружка »Рідної Школи« у Сяноці подає зацікавленим до відома, що з днем 15. травня ц. р. влаштовує курс для провідниць дитячих садків. Курс буде тривати до 15. червня ц. р. по 3—4 години денно у школі ім. Т. Шевченка. Подання у справі приняття на курс посилати на адресу: канцелярії Української Повітової Організації в Сяноці, вул. Горствессельштрассе 2. До подання долучити життепис і відписи свідоцтв. На курс можуть записатися в першій мірі учительки, семинаристки, матуристки семинарії і гімназії. Можуть бути приняті на курс і з нищими кваліфікаціями, якщо вже вели денебудь садки або відбули відповідну практику. На курсі викладатимуть такі предмети: дитяча психологія, педагогія, дитяча гігієна, спів, методика праці, дитячі рухові гри й забави, адміністрація садків й методика виховання освіти для батьків. Справою прохарчування курсанток займеться Старшина кружка »Р. Ш.« — Старшина »Рідної Школи« в Сяноці.

— ВИМІНА ЗОЛОТОВИХ БАНКНОТІВ 5 І 2 ЗОЛ. Банкноти по 5-ть і 2-а зол. можна виміняти в Емісійному Банку в Польщі у Кракові і в його відділах на провінції до 20. травня 1940 р. 7. травня минув остаточний речинець виміни банкнотів Банку Польського по 100, 50, 20 і 10 зол. По 7. травня ці банкноти тратять вартість правного платничого засобу і тому населення повинно у власному інтересі всі досі невиміняні банкноти Банку Польського виміняти на банкноти Емісійного Банку в Польщі.

— ПОСТІЙНА ЛЕТУНСЬКА КОМУНІКАЦІЯ МІЖ БЕРЛІНОМ І МОСКВОЮ. Комунікаційні літаки на шляху Берлін-Москва, який обслуговує німецька »Люфтганза« й совітський »Аерофлот« курсують від 4. травня ц. р. щодня. Лет на просторі 1.800 км. триває не цілих 9 годин.

— ПОВІНЬ В АСТУРІЇ. Внаслідок зливних дощів і хмароломів багато рік в Астурії, еспанській провінції, виступило з берегів. Ріка Кавдаль зірвала частину залізничої лінії. Залізнича комунікація в кількох місцях перервана. Вода підмила гори коло села Лявальо. Є небезпека, що гора може зісунутися на ціле село. В ріках затонуло багато худоби. Є також жертви в людях.

— ВЕЛИКА ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА У ФРАНЦІЇ. Авас повідомляє, що недалеко Бурже, в середущій Франції трапилася в пятницю 2. ц. м. страшна залізнича катастрофа. Оголошені досі втрати сягають 21 вбитих і 25 ранених.

— ВИБУХ НА ВЕСІЛЛІ. На весіллі в селі Курна біля Стамбулу в Туреччині трапився вночі в домі, де відбувалося весілля, сильний вибух. Серед біля сотні гостей повстав переполох. Частина дому завалилася. Досі видобули зпід румовищ 10 вбитих і 20 ранених. Причина вибуху невідома.

— АТЕНТАТ НА КИТАЙСЬКОГО ДОСТОЙНИКА В ПЕКІНІ. В західній дільниці Пекіну невідомі справники виконали атентат на б. віцеміністра виховання, тепер керманича бюра уряду виховання, Фанчуана. Він помер від ран у голову. Причина атентату невідома.

— ЛИТВА ЖДЕ НА ПАПСЬКЕ РІШЕННЯ. При кінці квітня прибув до Литви новий папський нунцій, архієпископ Центоза. З нагоди приїзду нунція в цілій Литві відбулися великі маніфестації. Литовське громадянство й уряд висунули при цій нагоді рішуче домагання, щоби ввести в католицькій церкві на терені Виленщини в проповідях і богослужбі литовську народню мову, на місце польської, яку запровадило тут польське духовенство. Крім цього литовці домагаються призначення у виленській окрузі на парохів литовців і відкриття у Вильні духовної семинарії для литовців.

— ГОСТИНА КАНАДІЙСЬКОГО ПРЕМІЄРА У ВАШІНҐТОНІ. Канадійський премієр Макензі Кінґ, що відбув недавно розмову з президентом Рузвельтом у Вашінґтоні прибув мин. неділі знову до Вашінґтону на розмову з міністром закордонних справ в Америці Гулем. Президент Рузвельт, що був тоді на відпустці, теж повернувся до Вашінґтону, щоб правдоподібно перевести вдруге розмову з премієром Канади.

—o—

Д-р Н. АНДРУСЯК

Історичні нариси

Назва народу*)

Походження і еволюцію значіння сьогочасної німецької національної назви подали ми як приклад на те, щоби наші громадяни з полекшою в серці зрозуміли, що не тільки наша національна назва проходила продовж нашої історії еволюцію. Найдавніший наш літопис, якого записки почато списувати при київському Софійському соборі в 1039 р., а остаточно зредаґував на початках XII. ст. чернець київської Печерської Лаври Нестор, т. зв. »Повість временних літ«, називає Русею зайшлих на Україну із Скандинавії варягів. На тому й опираються історики — прихильники т. зв. норманської теорії початків Руси, на яких думку — київську державу основували варяські дружини вікинґів; покликуються вони ще й на те, що в фінській мові Швеція називається Руотсі.

Несторова »Повість временних літ« протиставить варягів - Русь тубильним славянським племенам у початкових своїх розділах; далі в ній означується Русею князів Рюриковичів, їхні дружини та опановану ними територію.

У продовженні »Повісти временних літ«, т. зв. київському літописі, що подає вістки з усієї української національної території по 1200 р., назву »Русь« прикладається не тільки до князів і їх дружин, але »руською землею« зветься київська земля в протиставленні до інших земель, в яких княжили Рюриковичі, та взагальному всі ті землі, в яких княжили Рюриковичі, в протиставленні до інших, чужих держав. Те саме помічається в тогочасних памятках нашої літератури, між іншими в »Слові о полку Ігоревім«.

У Галицько-волинському літописі з XIII. ст. »всею руською землею« зветься українська національна територія. При тому цікаве буде нашим громадянам довідатися про значення назви »Русь« у Суздальському літописі, зредаґованому черцем Лаврентієм у XIV ст. В оповіданні цього літопису вважається »руськими землями« українські, білоруські й великоновгородські землі, але не суздальсько-ростовську. Суздальці і ростовці нарікали на князів, що обсаджували посадництва »руськими дітськими«, себто дружинниками, які прибули на Суздальщину з Руси.

В литовсько-руських літописах XIV — XVI ст. і в західньоевропейських памятках з того часу Русею називається сьогочасна Україна і Білорусь, колишня-ж Суздальщина, що обєднала довколичні землі над Окою і горішньою Волгою перетворилася в Московію від назви своєї столиці Москви (від початків XIV ст.). Самеж населення Московщини, якого предки суздальці й ростовці негодували колись на руських князів і руських дружинників, згодом освоїлося з своїм підданством руським князям і стало себе звати »русскими« себто підданими людьми руських князів. Очевидно, московські володарі й митрополити, згодом патріярхи вживали в свойому титулі »московский і всея Русі«, та в Европі до початків XVIII. ст. їхню державу знали тільки під назвою Московії, населення прозивано москвичами, москвинами, московитами або москалями.

Реформатор Московщини цар Петро I. впровадив нову назву для неї »Россія«. Слово »Россія« це грецька назва Руси й так називано до початків XVIII. ст. Україну. Знову-ж назви »Велика Русь« — з грецька »Россіа Мегале« і »Мала Русь« — з грецька »Россіа Мікра« вжив уперше царгородський патріярх, коли в початках XIV ст. створив окрему галицьку митрополію. Саме галицька митрополія була »Малою Русею (Росією)«, київська митрополія »Великою Русею (Росією)«. В XVII ст. київські вчені, що гуртувалися біля колеґії, основаної митрополитом Петром Могилою (1633—47), а перетвореної в академію гетьманом Іваном Мазепою (1687—1709), залюбки називали Україну Росією; »гетьманом Росії« називаний Мазепа на своїх дарах для православного південного Сходу: на срібній плащениці, дарованій ним для церкви Господнього Гробу в Єрусалимі, та виданій його коштом в Алепо арабській евангелії для богослужбового вжитку сирійських православних християн. Козацькі грамоті від половини XVII. ст., теж виховані цієї школи, були писарями при гетьманах і полковниках; вони складали універсали й писали теж літописи. І щоб пописатися своєю »вченістю« впровадили назву »Малоросійська Україна«, хоч у тому часі не було ніяких двох Україн. Самеж назва »Мала Русь« відносилася в XIV ст. — як уже вище згадано — спершу до галицької митрополії, згодом до галицької держави; князем »Малої Руси« титулував себе останній галицько-волинський князь Болеслав-Юрій II († 1340).

Багато київських учених завізвав цар Петро I. працювати для Московщини. Мабуть таки наші землячки піддали йому думку назвати Московщину Росією. З досадою писав у своїй »Історії русів« син козацького генерального писаря й судді Андрія Безбородька Олександер (1747—99), що дослужився у москалів достоїнства князя й канцлера російської імперії: „Відомо, що перед тим були ми тим, що тепер московці: уряд, першенство й сама назва Руси від нас до них перейшла".

Проте ми не залишилися без назви; була для означення нашої батьківщини ще друга стара назва »Україна«. Вище ми згадали, що в справі походження назви »Русь« є спори між істориками; норманісти вважають, що її принесли до Києва зі Скандинавії варяги, антинорманісти, що вона є місцевого київського походження. Щож до походження назви »Україна« не має ніяких спорів; вона є наша й означала спершу землю-країну.

Дехто хибно утотожнює слово »Україна« з »окраїною«, себто з пограниччям. У старій народній думі про сокола, що покинув »свою україну« та полетів у »чужу україну«, маємо докази на те, що слово »україна« було тотожне з »країною«, »стороною«, »околицею«, а не »окраїною«. В такому самому значенні вживається слова »україна« в переложенні на народню мову евангелії з поч. XVI. ст. т. зв. Пересопницькій.

В старих наших літописах стрічаємо в перше назву »Україна« в Київському Літописі. В цьому літописі з приводу смерти хороброго переяславського князя Володимира Глібовича в 1187 р. записано, що „по ньому Україна дуже жалувала". Далі читаємо в цьому літописі, що поневолені мадярами галицькі бояри візвали прогнаного колись з Галичини князя Ростислава Берладничича; він прибув з горсткою своєї дружини в 1189 р. до Галицької України, заняв кілька городів, але під Галичем в боротьбі з мадярами був ранений і схоплений до неволі помер. У Галицько-волинському Літописі з XIII. ст. уживається під 1215 р. назви »Україна« для означення сьогочасного Підляшшя й Холмщини; вживається також вислову »Вкраїнця« для означення малої території — округи в Холмщині.

*) »Краківські Вісті« чч. 23, 25, 29, 30.

З Ґенерал-Ґубернаторства

— РОЗПОРЯДОК ПРО ТОРГОВЛЮ МАНУФАКТУРОЮ. У Вістнику розпорядків Ґенерального Ґубернатора з 19. квітня появився розпорядок про торговлю волокенними товарами і неволоконними короткими товарами, т.зв. товарами ліктевими — загалом про торговлю мануфактурою. Від 6. травня замкнені давніше склепи з мануфактурою будуть наново урухомлені. Покупці могтимуть дістати в них товар тільки на картки. Ці картки будуть видавати окремі уряди. Без картки запотребування можна буде купити тільки такі товари: 1) декораційні матеріяли зі штучного шовку, волокнистої вовни, тектури і т. п., 2) фіранки з винятком кепру на фіранки, 3) дивани, матеріяли на хідники, диваники, 4) ручні роботи, розпочаті і викінчені з винятком густо тканих обрусів, ручно роблених пульоверів і камізельок, 5) накриття голови для жінок, мужчин, дівчат і хлопців з винятком хусток на голову, 6) краватки всіх родів, 7) короткі товари з винятком предметів до шиття всякого роду, 8) матеріяли ткані металевими нитками і частини одягу з них вироблені, 9) предмети моди і обшивки (квіти, пояски, ковнірці, дамські камізельки, вельони, шалики (не хустки), 10) предмети волоконні до санітарних цілей, 11) парасолі, 12) коронки і гафти до білля, тюлі і коронки до суконок і т. п. 13) білля для померших.

— ВІДОЗВА ҐЕНЕРАЛ-ҐУБЕРНАТОРА Д-РА ФРАНКА ДО ПОЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ. В перших днях травня Ґенеральний Ґубернатор д-р Франк видав відозву до польського населення з зазивом, щоби мужчини і жінки, що народилися між 1915-тим і 1924-тим роком зголошувалися на рільні роботи в Німеччині. Для вижи[в]лення населення Ґенерал-Ґубернаторства треба спроваджувати хліборобські продукти з Німеччини. Тому в Німеччині потрібно більше рук до праці. Зголошення до праці обовязкове. Ті, що не виконають цього обовязку, будуть строго покарані.

— В ПОСПІХУ УХВАЛЮЮТЬ НОВИЙ ВОЄННИЙ ЗАКОН. Велика турецька національна рада ухвалила в останніх днях доповнюючий закон про оголошення воєнного стану. Нова ухвала уповажнює раду міністрів оголосити воєнний стан чи стан облоги на випадок війни, чи надзвичайних подій. Новий закон ухвалено з огляду на непевний стан на Середземному Морі.

ОГОЛОШЕННЯ

ЦІНА ОГОЛОШЕНЬ: Ціла сторінка 600 зол., пів сторінки 320 зол., 1/4 сторінки 180 зол., 1/8 сторінки 150 зол., 1/12 сторінки 80 зол.
МЕНШІ ОГОЛОШЕННЯ: 1 міліметер ширини 1 шпальти (або його місце) 1 зол. — В тексті 100% дорожче, на першій сторінці 200% дорожче.
ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ: 30 сотиків за слово, найменше 3 зол. Для шукаючих праці 15 сот. за слово. Матримоніяльні по 50 сот. за слово.
ПЕРЕДПЛАТА »Кр. В.«: Цінник передплати поданий на першій сторінці. Передплату треба висилати згори. Часопису на кредит не можемо висилати. Передплата однакова в краю й закордоном.
КНИЖКИ: Всі книжки нашого видавництва продають книгарні й адміністрація видавництва. Хтохоче замовити книжки просто на свою адресу — повинен наперед прислати належитість і на пересилку, а тоді вишлемо бажані книжки.
ВИСИЛКА ГРОШЕЙ: Гроші на передплату чи книжки з Ґенерал-Ґубернаторства належить посилати чеками нашого видавництва. PSch A Warschau Nr. 2.143. З Німеччини на адресу: „Ukrainische Nationale Vereinigung“ Berlin W. 50. Ansbacherstr. 15. — З Протекторату на адресу: „Probojem“ Praha XIV-65 post. schr. 3. — Курс ім. марки 2 золоті, При висилці грошей все треба подати на що призначені гроші.

За Редакцію відповідає начальний редактор Л. Хомяк у Кракові. Видає „Українське Видавництво“, Краків, вул. Кармелітська 34, II. Телефон 230-39
В друкарні „Нова Друкарня Денникова“ під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.

Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigenteil: Hauptschriftleiter L. Chomiak Krakau. Verlag: „Ukrainischer Verlag“ G. m. b. H. Krakau, Karmeliterstrasse 34. II. Fernsprecher 230-39 Druck: „Nowa Drukarnia Dziennikowa“. Kommissarische Verwaltung, Krakau, Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher 102-79